

LAUSUNTO

Helsinki 31.8.2018

SISÄMINISTERIÖ

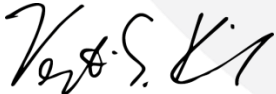
Viite: SM 1518350

Asia: Lausuntopyyntö; Luonnos Turvallisuutta kaikkialla. Paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina [jäseninä](#) on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Erja Saarinen, erja.saarinen@soste.fi, puh. 050 433 4202

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää lausuntopyyntöä. Nostamme lausunnossamme esiin yleisiä näkökohtia linjauksista ja joitain huomioita toimenpidekorteista. SOSTE edustaa 230 sosiaali- ja terveysalan kansallista järjestöä, joista monilla on huomioita linjauksissa käsiteltyjen ihmisryhmien turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista asioista. Hyvin monilla on myös toimintamalleja niiden parantamiseksi.

SOSTE on pyytänyt jäsenistönsä näkemyksiä linjauksesta. Sosiaali- ja terveysjärjestökentän laajaa asiantuntemusta on mahdotonta koota tiiviiseen lausuntoon. Toivommekin, että eri sisäisen turvallisuuden osa-alueita kehitettäessä kuullaan myös vastaisuudessa järjestöjen näkemyksiä ja hyödynnetään niiden asiantuntemusta.

Toivomme, että seuraavat kommentit otetaan huomioon jatkovalmistelussa:

Yleistä

On erittäin hyvä, että paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun tueksi tehdään kansalliset linjaukset. Ihmiset ovat turvallisuuden suhteen eriarvoisessa asemassa eri puolilla maata ja kunnissa on kirjavia käytäntöjä, joita on hyvä yhtenäistää.

On tärkeää, että asiaa linjataan nyt, kun maakuntaudistus on tuloillaan ja vastuut turvallisuussuunnittelussa muotoutuvat uudelleen.

Kuten linjausluonnoksessa todetaan, turvallisuus on kaikkien ihmisten ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista arjessa. Muun muassa mahdollisuudella käyttää omaa äidinkieltään on erityinen merkitys turvallisuuden lisääjänä ja se on välttämätöntä hätätilanteessa.

Veto- ja koordinaatiovastuut selviksi

Linjausluonnoksen mukaan kunnilla on päävastuu turvallisuussuunnittelusta, mutta suunnitelmat voivat olla myös seutukunnallisia tai maakunnallisia. Luonnoksessa kehoitetaan huolehtimaan siitä, että eri tasoilla tehtävät suunnitelmat eivät ole päällekkäisiä tai ristiriitaisia.

On luontevaa, että turvallisuussuunnitelmat ovat lähtökohtaisesti kunnallisia, mutta vastuun siitä, että ne tehdään koko maakunnassa, pitää olla jonkun käsissä. Maakunta on luontevin vastuunkantaja. Linjauksissa mainittu verkostotoiminnan ylläpitäminen on tärkeää, mutta myös sen pitää olla jonkin tahon käsissä – verkostot eivät pyöri itsekseen. Linjauksissa voisi olla esimerkkejä hyvästä käytännön koordinaatiosta.

Turvallisuussuunnittelu varmistettava maakuntaudistuksen murroksessa

Kun maakuntaudistuksessa pelastustoimi ja sosiaali- ja terveystoimet siirtyvät maakunnan vastuulle, kunnissa on vähemmän tahoja ja tehtävähaltijoita, jotka kantavat vastuuta turvallisuussuunnittelusta. Esimerkiksi sosiaalihuollon tehtävä kunnassa on ollut edistää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen hyvinvointia, sosiaalista turvallisuutta ja osallisuutta. Kun se siirtyy maakuntaan, häviää luontevaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja myös turvallisuussuunnittelun tekijöitä ja monesti myös taho, joka tekee yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Sote- ja maakuntaudistuksen murroskohdassa on vaara, että asiat jäävät ilmaan eikä kukaan ota niistä vastuuta. SOSTE julkaisee lokakuussa Järjestöbarometrin. Siihen vastanneet valtakunnallisten järjestöjen edustajat ovat huolissaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kohtalosta sote- ja maakuntaudistuksessa. Huolta on muun muassa kuntien ja maakuntien puutteellisesta yhteistyöstä. Tämä on huolestuttava tulos myös turvallisuussuunnittelun näkökulmasta.

SOSTE on suosittanut, että kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ olisi kunnan keskushallinnosta johdettava, jos sen on aiemmin organisoinut sosiaali- ja terveystoimi. Kuntiin on nimitetty poikkihallinnollisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattoreita, jotka jatkavat työtään kunnissa maakuntaudistuksen jälkeen. Heillä voisi olla osuus myös turvallisuussuunnittelussa.

Lisää painoa turvallisuusuhkien taustalla olevien ongelmien ehkäisyyn

Asiakirjassa tuodaan hyvin esiin, että turvallisuus luo pohjan hyvinvoinnille, samoin kuin hyvinvointi luo pohjan turvallisuudelle. Liikaa ei voi painottaa sitä, että turvallisuutta vahvistetaan vähentämällä syrjäytymistä ja huono-osaisuutta sekä turvaamalla arjessa kaikkien ihmis- ja perusoikeudet. Ongelmien ehkäisyyn ja niiden juurisyihin puuttumisen tärkeyttä voisi korostaa vieläkin enemmän.

Tarvitaan monialaista ja pitkäjänteistä yhteistyötä, ei vain toteutuviin uhkiin vastaamista. Linjauksissa olisi hyvä kannustaa hyödyntämään järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntemusta ja järjestöissä luotuja toimintamalleja.

Linjauksessa on syytä näkyä, että osa turvallisuusongelmista johtuu rakenteellisista ongelmista, kuten toimimattomista peruspalveluista ja siitä, ettei esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimista saa apua oikeaan aikaan. Myös palo- ja pelastustoimen palveluiden saatavuus vaihtelee eri puolilla maata. Näitä palvelupuutteita olisi syytä seurata ja vaikuttaa niihin. Harvaan asuttujen alueiden tilanne vaatii erityistä huomiota.

Turvallisuudelle olennaisia ovat myös luottamus ja yhteisöllisyys. Niiden luomiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Laajempaa asukasosallisuutta

Turvallisuussuunnittelussa painotetaan asukkaiden mukaanottoa turvallisuussuunnitelman tekoon sekä ihmis- ja väestölähtöisyyttä. Asukasosallisuutta voisi painottaa vielä enemmän, muun muassa eri-ikäisten mukaan ottamista – turvallisuusnäkökulmat ovat osin erilaisia eri ikäisillä. Erityistä ymmärrystä tarvitaan muun muassa lasten ja nuorten asemasta kriiseissä.

Jo käytössä olevat menetelmät, kuten turvallisuuskävelyt ovat hyviä, mutta muita osallisuuden tapoja tarvitaan rinnalle.

Järjestöt mukaan monessa roolissa

On hyvä, että turvallisuussuunnittelulla haetaan lisäarvoa ja vaikuttavuutta yhteistyöstä eri toimijoiden, kuten järjestöjen kanssa. Osa järjestöstä tekee suoranaista turvallisuustyötä – valmius-, pelastus ja valistustyötä. Toiset taas tekevät paljon muuta, joka lisää arjen turvallisuutta ja ihmisten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnitelma kannattaa rakentaa yhdessä erilaisten järjestöjen kanssa.

Hiljaisten signaalien kuuleminen on ennakoivassa työssä olennaista. Järjestöt havaitsevat muun muassa vapaaehtoistoiminnassaan näitä signaaleja. On syytä käyttää monia tapoja saada eri kokoisten järjestöjen ja myös kokemusasiantuntijoiden tietoa ja asiantuntemusta turvallisuussuunnitteluun. Järjestöt tuovat suunnitteluun kansalaisnäkökulmaa ja kiinnittävät sen ruohonjuuritason tarpeisiin ja ongelmiin.

Järjestöjen näkökulmia kootaan myös hyvinvointikertomuksiin. Niissä on syytä seurata paitsi turvallisuusongelmia myös turvallisuuteen vaikuttavia riski- ja suojaavia tekijöitä.

TOIMENPIDEKORTIT

Linjausluonnoksen toimenpidekortit ovat hyvä, konkreettinen osa asiakirjaa, mutta ne ja niiden indikaattorit vaativat jatkotyöstöä. Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on toimenpidekortteihin runsaasti lisänäkökulmia ja lukuisia toimintamalleja, joita voidaan hyödyntää. Järjestöjen toimintamalleja löytyy muun muassa [Innokylä-palvelusta](#).

Kaikkia toimenpidekortteja koskeva puute on se, ettei niissä käsitellä digitaalisuuden mahdollisuuksia eikä siten myöskään niiden käyttöön joillain ryhmillä liittyviä ongelmia.

Alla on toimintakorteista joitain huomioita.

Nuorten rikollisuuden vähentäminen

Erityisesti tässä toimenpidekortissa tulisi korostua sen, että tehokkainta on antaa tukea jo kauan ennen kuin ollaan riskikäyttäytymisessä, muun muassa indikaattorit keskittyvät vain rikoksiin. Etsivän työn ja varhaisen tuen mahdollisuuksia on paljon, myös koulussa, jonka olisi hyvä näkyä lasten ja nuorten keskeisenä ympäristönä.

Toimenpidekortista puuttuvat mielenterveyskysymykset. Mielenterveysongelmien varhainen tunnistaminen ja oikea-aikainen tuki ja hoito on keskeistä niin syrjäytymisen kuin rikollisuuden ehkäisyssä.

Nuorten rikollisuuden vähentäminen on tärkeä asia, mutta olisiko linjauksissa syytä käsitellä rikosentorjuntaa laajemmin. Esimerkiksi väestön ikääntymisen vuoksi ikääntyneet näkyvät yhä enemmän myös poliisin asiakkaina, muun muassa siksi, että heihin kohdistuvat petosrikokset lisääntyvät.

Kaatumistapaturmien ehkäisy

Tämä toimintakortti keskittyy suppealle alueelle. Se voisi käsitellä laajemmin kaikkia tapaturmia, joiden ehkäisemiseksi on tehty viranomaisten ja järjestöjen yhteisvoimin pitkään tuloksellista yhteistyötä. Lisätietoa on muun muassa [kotitapaturma-sivuilla](#).

Olennaista on asuin- ja muiden ympäristöjen esteettömyyden kehittäminen, jolloin kaikkien liikkuminen ja toimiminen helpottuu, ja tapaturmat vähenevät. Erilaisia vaaran paikkoja pitäisi ennakoita, eikä toimia vasta kun jotain sattuu.

Ikääntyneiden osalta on syytä hyödyntää tuoreen [Turvallinen elämä ikääntyneille -toimintaohjelman](#) tätä toimintakorttia laajempia toimia turvallisuuden parantamiseksi.

Lähisuhdeväkivallan ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen

Linjauksissa olisi syytä näkyä painavammin väkivallan ehkäisyn merkitys kauaskantoisena turvallisuuden lisääjänä. On myönteistä, että esillä on tuki väkivallan tekijöille, niin miehille kuin naisille. Heitä auttamalla ehkäistään väkivaltaperimän siirtymistä yli sukupolvien.

Väkivaltatyön osaaminen on yleisesti heikkoa. Toimiin olisi hyvä kuulua osaamisen vahvistamista ja koulutusta. Jos väkivaltaa ei ilmiönä tunnisteta, siihen ei osata puuttua.

Toimenpidekortissa on esillä lähinnä fyysinen väkivalta. Myös muut väkivallan muodot: henkinen, taloudellinen, seksuaalinen ja hengellinen olisi syytä nostaa esiin. Linjauksessa mainitaan lasten riski joutua kaltoinkohdeiluiksi, jos perheessä on parisuhdeväkivaltaa. Lapset ovat kuitenkin aina itse psyykkisen väkivallan kohteina, kun he joutuvat todistamaan vanhempiensa väkivaltaa. Tässäkin henkisen väkivallan merkitykseen tulisi kiinnittää huomiota.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn on runsaasti koottua ohjeistusta, joka on syytä tuoda linjauksissa esiin.

Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Tässä toimenpidekortissa on syytä tarkastella, miten eri ryhmät pystyvät yhteisöönsä osallistumaan, miten heitä kuullaan ja miten he kokevat tulevaisuutensa kuulluksi.

Kortissa on tulisi ottaa esille maahanmuuttajien kotouttamisen nopeuttaminen, maahanmuuttajataustaisten hyväksynnän, aseman ja osallisuuden vahvistaminen sekä jännitteiden vähentäminen lähiyhteisössä.

Esimerkiksi [asuinaluelähtöinen ympäristötyö](#) tarjoaa menetelmiä hyvien väestösuhteiden edistämiseen ja nimby-ilmiön vähentämiseen.

Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ehkäisy

Ehkäisevä työ on päihdeongelmien ja samalla myös turvallisuusongelmien ehkäisyssä aivan olennaista. Samoin olennaista on viranomaisten ja järjestöjen yhteistyö päihdehaittojen vähentämiseksi. Ehkäisevän päihdetyön eri muotoja on syytä hyödyntää laajasti. THL on koonnut ehkäisevästä päihdetyöstä [laajan tietopaketin](#).

MENETELMÄKORTIT

Hot-spots

Haastavia alueita on hyvä analysoida ennakkoiden, mutta alueita ja ihmisryhmiä leimaamatta

On tarpeen kartoittaa turvallisuuden näkökulmasta haastavia kohteita ja alueita yhdyskuntarakenteessa. Ne voivat olla alueita, joille keskittyy rikoksia ja järjestyshäiriöitä, mutta myös vaikkapa vaarallisia risteyksiä, joita esimerkiksi ikääntyneet ja lapset joutuvat välttelemään.

”Ongelmakeskittymien” analyysi saattaa leimata alueita ja vahvistaa kielteisiä stereotyyppioita, jotka voivat alkaa toteuttaa itseään. Olisi hyvä käyttää positiivisia keinoja arvioida alueiden turvallisuuskysymyksiä, esimerkiksi verkostokarttojen tekeminen alueen turvallisuutta lisäävistä toimijoista ja tekijöistä.

Kun keskitytään ongelmiin, leimataan helposti myös joitain ihmisryhmiä. Sen sijaan on tärkeää kunnioittaa kaikkien oikeuksia ja yhdenvertaisuutta ja muuttaa ennakkoluuloja ja kielteisiä asenteita vaikkapa päihdeitä käyttäviä ihmisiä kohtaan.

Turvallisuussuunnitelma käyttöön, huomio viestintään

Linjaukseen tarvitaan ohjeistusta myös turvallisuussuunnitelman viemiseksi käytäntöön, jotta se ei jää pelkäksi paperiksi. Tarvitaan eri toimijoiden suunnitelmallista ja aktiivista viestintää ja vaikuttamista, myös muun muassa median suuntaan.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää siihen, että kaikki asukkaat, myös ihmiset, joilla on toimintakyvyn rajoitteita, saavat helposti ja ymmärrettävässä muodossa omalla äidinkielellään tietoa turvallisuuskysymyksistä sekä omasta vastuustaan yhteisöönsä ja omasta turvallisuudestaan. Luonnoksessa todetaan hyvin, että turvallisuussuunnittelu on myös viestintää ja hyvää, avointa hallintoa.